

AZ ÉSZSZERŰ IDŐ KÖVETELMÉNYE VASSALLO MAGYARORSZÁG ELLENI ÜGYÉBEN¹

AZ ÜGY KÖRÜLMÉNYEI

Az olasz édesapa és a magyar édesanya 2009-ben ismerkedett meg. Évekig Spanyolországban éltek, ahol 2015-ben össze is házasodtak. Első gyermekük 2013-ban Magyarországon, a második pedig 2015-ben Spanyolországban született meg. 2017 januárjában egy családi üdülés után az édesanya Magyarországra utazott a gyermekekkel, majd közölte, hogy Magyarországon akar letelepedni.

2017. február 15-én az édesapa a Hágai Gyermek-elviteli Egyezmény² szerint kérelmezte a gyermekek Spanyolországba történő visszavitelét. 2017. július 13-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság (a továbbiakban: PKKB) helyt adott a kérelmének, amelyet a Fővárosi Törvényszék és a Kúria is helyben hagyott.

Az édesanya a Kúria végzésével szemben alkotmányjogi panaszt terjesztett elő. Az Alkotmánybíróság 2018. február 13-án kelt végzésével³ felhívta a PKKB-t a jogerős végzése végrehajtásának felfüggesztésére. Kilenc hónappal később, 2018. november 27-én kelt határozatában⁴ pedig alaptörvény-ellenesnek minősítette a fent említett bíróságok végzéseit – megállapítva a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét –, és megsemmisítette azokat. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelen ügyben az okozta, hogy a bíróságok, noha különlegesen szenzitív esetről volt szó, elutasították az édesanya szakértő pszichológus kirendelésére irányuló indítványát, és a szakértői bizonyítást indoklás nélkül mellőzték. Az Alkotmánybíróság úgy fogalmazott, hogy önmagában az arra való hivatkozás, hogy az a szakértő kirendelése az eljárás elhúzódását eredményezné, nem elegendő érv arra, hogy a gyermekek érdekeit ne vizsgálják minden részletre kiterjedően.

2019. március 25-én a PKKB ismételen elrendelte a gyermekek visszavitelét Spanyolországba, amit a másodfokú bíróság és a Kúria ezúttal is helyben hagyott. Az ügy azonban az édesanya alkotmányjogi

panasza nyomán ismét az Alkotmánybíróság elé került. 2019. október 21-én az Alkotmánybíróság a végrehajtást felfüggesztette, majd 2020. február 25-én kelt határozatában⁵ alaptörvény-ellenesnek minősítette, és megsemmisítette az első- és másodfokú végzéseket. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a bíróságok a megismételt eljárásban sem vizsgálták kellő alapossggal és körültekintéssel azt, hogy a visszavitelnek milyen testi-lelki hatásai lennének a gyermekek számára. Az Alkotmánybíróság a döntésében kiemelte, hogy a bíróságok a szakértőkirendelési kötelezettségüknek csak formálisan tettek eleget, tartalmilag azonban nem, így a tisztességes eljáráshoz való jog nem érvényesülhetett maradéktalanul.

Mindeközben 2019. január 21-én kelt határozatával egy spanyol bíróság – az édesapa kérelmére – felbontotta a felek házasságát, döntött a szülői felügyeleti joggal összefüggő kérdésekben, valamint elrendelte a gyermekek visszavitelét. 2019. október

30-án a visszavitel végrehajtása céljából kibocsátott, a Brüsszel IIa. rendelet⁶ 42. cikkének megfelelő igazolást⁷ továbbították a magyar hatóságoknak. 2019. december 10-én a Debreceni Járásbíróság elismerte a spanyol bíróság határozatát, emellett a PKKB – ismételen, immár harmadik alkalommal – 2020. június 22-én elrendelte a gyermekek visszavi-

telét Spanyolországba.

Végül az édesapa 2020. július 26-án egy debreceni élményparkból magával vitte a gyermekeket Spanyolországba. A Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság először keresni kezdte az édesapát és a gyermekeket,⁸ majd úgy nyilatkozott, hogy a nyomozás során kiderült, hogy több bírósági döntés alapján az édesapa jogszerűen vehette magához őket.⁹ A történetekről értesülve 2020. november 24-én a Fővárosi Törvényszék lezárta a visszaviteli eljárást. Az édesapa 2020. július 29-én kérelmezte az Emberi Jogok Európai Bíróságának eljárását.

A Bíróság mindenekelőtt – visszautalva egyes ítéleteire¹⁰ – tisztázta, hogy a kérelmezőnek a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogába való beavatkozás nem az alperes állam valamely aktusának vagy mulasztásának tulajdonítható, hanem az édesanya cselekedetének, aki a gyermekeket Magyarországra vitte. Ugyanakkor ez a cselekmény pozitív kötelezettséget rótt az alperes államra, hogy biztosítsa a kérelmezőnek a családi élet tiszteletben tartásához való jogát, amely magában foglalta a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény szerinti kérelmének vizsgálatát annak érdekében, hogy a gyermekeivel való újraegyesülés mielőbb megvalósulhasson.

A Bíróság a korábbi gyakorlatára¹¹ hivatkozva kiemelte, hogy mivel az időmúlás orvosolhatatlan következményekkel járhat a gyermek és a hátramaradt szülő kapcsolatára, a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény szerinti eljárások sajátos jellege megköveteli a nemzeti bíróságoktól, hogy támaszkodjanak arra a vélelemre, miszerint a gyermekek szokásos tartózkodási helyére történő azonnali visszavitel szolgálja a gyermekek legjobb érdekeit.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye a tiszteletes tárgyaláshoz való jog körében kimondja, hogy mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a bíróság észszerű időn belül tárgyalja. A magyar bíróságok előtt csaknem három évig és kilenc hónapig zajlott a visszaviteli eljárás: 2017. február 15-én kezdődött, és 2020. november 24-én zárult le. A Bíróság azt is megjegyezte, hogy az Alkotmánybíróságnak első alkalommal kilenc hónapjába, második alkalommal négy hónapjába telt, hogy a visszaviteli döntés végrehajtásának felfüggesztését követően a bírósági döntéseket megsemmisítse. A Bíróság meglátása szerint azzal, hogy az eljárások közel négy évig tartottak egy olyan érzékeny ügyben, mint a jogellenes gyermekelvitel, az állam elmulasztotta a gyors eljárásra vonatkozó pozitív kötelezettségét.

A Bíróság szerint szembetűnő az is, hogy annak ellenére, hogy a Debreceni Járásbíróság 2019. december 10-én végrehajthatónak ismerte el a spanyol bíróság határozatát, ez nem érintette sem a PKKB, sem az Alkotmánybíróság eljárásrendjét.

A fentiekre tekintettel a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a magyar hatóságok nem tettek megfelelő intézkedéseket a gyermekek szokásos tartózkodási helyükre való visszavitelével kapcsolatos eljárások gyors lezárása érdekében. A Bíróság dönté-

se szerint a magyar állam megsértette az Egyezmény 8. cikkét.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az ügy alapjául szolgáló eset idején Európai Unió területén¹² történő jogellenes gyermekelviteli esetekben a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény rendelkezéseit a 2004. augusztus 1-jén hatályba lépett Brüsszel IIa. rendelettel kiegészítve kellett alkalmazni. A Brüsszel IIa. rendelet lehetővé tette, hogy a jogellenes elvitt megelőző szokásos tartózkodási hely

szerinti tagállamban hozott, visszavitt elrendelő határozat közvetlenül – a végrehajthatóvá nyilvánításának szükségessége és az elutasítás lehetősége nélkül – elismerendő és végrehajtandó legyen a többi tagállamban. A tagállamok közti együttműködést és az eljárás gyorsaságát ösztönző rendelet azonban tizenöt év után sem

tudott maradéktalanul érvényesülni. Annak ellenére, hogy 2019. december 10-én a Debreceni Járásbíróság végrehajthatónak ismerte el a spanyol bíróság határozatát, ez nem érintette sem a PKKB, sem az Alkotmánybíróság eljárásrendjét.

A Brüsszel IIa. rendelet 11. cikkének (3) bekezdése szerint a bíróságnak – amennyiben rendkívüli körülmények nem gátolják meg – a kérelem benyújtását követően legkésőbb hat héten belül határozatot kell hoznia. Látható, hogy a *Vassallo Magyarország elleni* ügyében a magyar bíróságok előtt majdnem négy évig zajlott a visszaviteli eljárás, ami messze szétfeszíti a soron kívüli eljárás európai követelményét. Említésre méltó, hogy a bírósági gyakorlatban problematikusnak bizonyult a visszaviteli döntés meghozatalára szabott hathetes határidő, mivel a bírák és joggyakorlók számára sem volt egyértelmű, hogy a hat hét bírósági szintenként értendő, vagy magában foglalja a jogorvoslatokat vagy akár a visszaviteli határozat végrehajtását is. A 2022. augusztus 1-től hatályos európai szabályozás, a Brüsszel IIb. rendelet¹³ 24. cikke – a visszaviteli ügyeket leggyorsabban kezelő tagállamok körében uralkodó nézetel összhangban – egyértelművé tette, hogy a végrehajtható visszaviteli döntés kibocsátására vonatkozó hathetes ügyintézési határidő szakonként értendő.¹⁴ Az elsőfokú bíróságnak – a kérelem megérkezésétől számítottan – hat héten belül határozatot kell hoznia, kivéve, ha ebben rendkívüli körülmények gátolják. A magasabb fokú bíróságok esetében a rendelet szerint a hat hetet akkortól kell számítani, amikor a tartalmilag hiánytalan fellebbezés beérkezik hozzá-

juk, és a határidő túllépésére szintén csak rendkívüli körülmények esetén van lehetőség.¹⁵

Hangsúlyozandó, hogy az elvitel időpontjában két- és négyéves gyermekek a Spanyolországba történő visszaszolgáltatáskor öt- és hétévesek voltak. A kisgyermekkoruk legérzékenyebb éveit teltek el az elhúzódo eljárások fogságában. A strasbourgi Bíróságnak az édesapa elmondta, hogy 2017-ben öt alkalommal, 2018-ban három alkalommal, 2019-ben pedig négy alkalommal látta a gyermekeit. A Bíróság a gyors eljárás követelménye mellett hangsúlyozta az időmúlásnak a hátramaradt szülő és a gyermek kapcsolatára gyakorolt hatásait. A McIlwrath Oroszország elleni ügyben¹⁶ a Bíróság megjegyezte, hogy megengedhetetlen az, hogy az elvivő szülő hasznot húzzon a saját jogellenes cselekményéből, vagyis a jogellenes elvitel nem szolgáltatathat új fórumot egy már rendezett jogvitához.

Az ügy végét az édesapa médiafigyelmet kívántó cselekedete jelentette, amikor is 2020. július 26-án egy debreceni élményparkból magával vitte a gyermekeket Spanyolországba. Az erről szóló első rendőrségi közlemény nem utalt arra, hogy az édesapa magatartása bírósági döntések alapján jogszerűnek volt minősíthető, és ezzel véleményem szerint nemcsak elmulasztotta a lakosság megfelelő tájékoztatására vonatkozó kötelezettségét, hanem egyúttal teret is engedett annak, hogy a közvéleményben heves indulatok alakuljanak ki.

Bár nincs nyilvánosan elérhető információ arról, hogy alátámasztottan bántalmazás állt-e a konkrét ügy háttérében, fontos megjegyezni, hogy a jogellenes gyermekelviteli ügyekben gyakran merül fel a családon belüli erőszak vádja.¹⁷ A vádak egy része alaptalannak bizonyul, azonban előfordul, hogy éppen az erőszak kényszeríti az elvivő szülőt arra, hogy a gyermekével együtt elhagyjon egy országot. A józan ész azt diktálná, hogy az a szülő, aki a gyermeket azért viszi el valahonnan, hogy kimenekítse egy erőszakos szituációból, ne legyen felelősségre vonható az elvitel miatt. Azonban a polgári és büntető jogi szabályok ennél sokkal összetettebbek, így az áldozat egy „rideg jogi labirintusban”¹⁸ találja magát.

A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény megszövegezésekor (az 1970-es évek végén) a családon belüli erőszakot még nem tekintették komoly társadalmi problémának. Éppen ezért az Egyezmény előkészítésekor az elvitel motivációinak felsorolásában nem is kapott helyet a családon belüli erőszak jelensége.¹⁹ Ugyanígy, a családon belüli erőszak gyermekekre gyakorolt hatása sem volt ismert a megszövegezéskor.²⁰ Viszont, míg a családon belüli erőszakra vonatkozó jogszabályok és az érintetteknek nyújtott szolgáltatások jelentősen fejlődtek az elmúlt évtize-

dekben, a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény érintetlen maradt.²¹ A Hague Mothers („Hágai Anyák”) elnevezésű nemzetközi projekt 2023. február 27-én kiadott állásfoglalásában²² – többek közt – szorgalmazta az Egyezmény módosítását: családon belüli erőszak esetén a visszavitellel szembeni kifogásra legyen lehetőség, valamint az Egyezmény kifejezetten ismerje el az erőszak gyermekekre gyakorolt hatását. Továbbá, az állásfoglalás szerint a nemzeti jogszabályoknak egyértelművé kell tenniük, hogy a családon belüli erőszak körülményeiből is fakadhat a visszavitel megtagadása lehetővé tevő súlyos kockázat. Ezzel összefüggésben indítványozza az állásfoglalás, az elvitel nem minősüljön jogellenesnek, ha az elvivő szülő bántalmazás elől menekül; sőt, ilyen esetekben (megdönthető) védelmet kell felállítani a visszavitel megtagadhatósága érdekében.

JEGYZETEK

1. *Vassallo Magyarország elleni ügye*, 32662/20. számú kérelem, a Bíróság 2023. október 26-án kelt ítélete.
2. A Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés.
3. 3066/2018. (II. 20.) AB végzés.
4. 3375/2018. (XII. 5.) AB határozat.
5. 3068/2020. (III. 9.) AB határozat.
6. A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet.
7. Ha az eredetileg eljáró bíróság a gyermek visszavitelét elrendelő határozatot hoz, fontos annak biztosítása, hogy a határozat gyorsan végrehajtható legyen a másik tagállamban. Emiatt a rendelet előírja, hogy az ilyen határozatot a másik tagállamban külön eljárás nélkül el kell ismerni, és végre kell hajtani, feltéve, hogy azt igazolás kíséri.
8. Lásd: Keressük Vassallo Martin Albertet, *Police.hu*, 2020. július 26., <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/felhivasok/keressuk-vassallo-martin-albertet>. A közlemény már nem érhető el online.
9. Lásd: Nem történt gyermekrablás Debrecenben, *Police.hu*, 2020. július 27., <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/nem-tortent-gyermekrablas-debrecenben>.
10. *G.N. Lengyelország elleni ügye*, 2171/14. számú kérelem, a Bíróság 2016. október 19-án kelt ítélete; *K.J. Lengyelország elleni ügye*, 30813/14. számú kérelem, a Bíróság 2016. június 1-jén kelt ítélete; *López Guió Szlo-*

- vákia elleni ügye, 10280/12. számú kérelem, a Bíróság 2014. október 13-án kelt ítélete; *Ignaccolo-Zenide Románia elleni ügye*, 31679/96. számú kérelem, a Bíróság 2015. január 25-én kelt ítélete.
11. *McIlwrath Oroszország elleni ügye*, 60393/13. számú kérelem, a Bíróság 2017. december 11-én kelt ítélete; *Nuutinen Finnország elleni ügye*, 32842/96. számú kérelem, a Bíróság 2000. június 17-én kelt ítélete.
 12. A Brüsszel IIb. rendelet az Európai Unió valamennyi tagállamában alkalmazandó, Dánia kivételével. Dániában a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés területén megalkotott uniós rendeletek nem alkalmazandók.
 13. A házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 2019. június 25-i 2019/1111 tanácsi rendelet.
 14. Тóтн Barbara: A Brüsszel IIa rendelet szülői felelősséget és a jogellenes gyermekelvitelt érintő felülvizsgálata, *Multidiszciplináris tudományok*, 2021/2, 280, <https://doi.org/10.35925/j.multi.2021.2.36>.
 15. KozÁk Henriett: *A gyermek jogellenes elvitele, szülői felügyeleti jog gyakorlása határon innen és túl*, Budapest, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2020, 239.
 16. *McIlwrath Oroszország elleni ügye*, 60393/13. számú kérelem, a Bíróság 2017. december 11-én kelt ítélete.
 17. Onyója MOMOH: The Need for Cross-Border Protective Measures in Return Proceedings, in *Domestic violence and parental child abduction: the protection of abducting mothers in return proceedings*, eds. Katarina TRIMMINGS – Anatol DUTTA – Constanza HONORATI – Mirela ŽUPAN, Cambridge, Intersentia, 2022, 70; Katarina TRIMMINGS: *Child abduction within the European Union*, Oxford, Hart Publishing, 2013, 151.
 18. Rona Kaufman KITCHEN: Constrained Choice: Mothers, The State, and Domestic Violence, *Temple Political & Civil Rights Law Review*, 2015/4, 385.
 19. Katarina TRIMMINGS: *Child abduction within the European Union*, Oxford, Hart Publishing, 2013, 150.
 20. Brenda HALE: Taking Flight – Domestic Violence and Child Abduction, *Current Legal Problems*, 2017/1, 7, <https://doi.org/10.1093/clp/cux001>.
 21. Marilyn FREEMAN – Nicola TAYLOR : Domestic violence as an aspect of 1980 Hague Child Abduction Convention return proceedings, in *Domestic violence and parental child abduction: the protection of abducting mothers in return proceedings*, eds. Katarina TRIMMINGS – Anatol DUTTA – Constanza HONORATI – Mirela ŽUPAN, Cambridge, Intersentia, 2022, 49.
 22. Lásd: <https://www.hague-mothers.org.uk/wp-content/uploads/2023/02/HM-What-needs-to-change-02-23-1.pdf>.